

223. Mélykút, Kígyós-főcsatorna nyugat (KÖH 85353)

(Bács-Kiskun megye) Á

A lelőhelyen végzett kutatás a mélykúti szennyvíztisztító telep építéséhez készített előzetes régészeti dokumentáció során vált szükségessé. A 2014. május 28. és június 3. között végzett munkálatok során 377,5 m² nagyságú terület feltárására került sor, ahol összesen 29 jelenség került elő.

A kutatott területen a felső termőrétteg alatt, 30–60 cm mélységben jelentkezett a sárga, laza szerkezetű, homokos altalaj. A szondákban megfigyelhetőek voltak a területen végzett mezőgazdasági munkálatok során keletkezett talajlazító nyomok.

A feltárt objektumok többsége szórt elhelyezkedésű, eltérő méretű árokzakasz volt, funkciójukat az ásatás jellege miatt nem lehetett egyértelműen megállapítani. Az árkokon kívül feltártunk még két kisebb és egy nagyobb gödörrelátást, feltehetőleg egy részben földbe mélyített épület kis részletét, valamint két egymás közelében fekvő nagy méretű kutat, melyekben 120 cm mélységben megjelent a talajvíz. A jelenségekből nagyon kevés leletanyag került elő. Egyértelmű régészeti korú kerámiát két árokban találtunk (SNR 9 és 14). Másik három objektumban pedig kizárólag állatsontok voltak. A csontok jellege alapján valószínűsíthető, hogy ezek a jelenségek sem újkori beásások. Az SNR 4, kis méretű, szabályos méhkas formájú gödör patios, hamus betöltéséből tapasztás- és omladékmaradványok kerültek elő. Ez az objektum szintén régészeti korú lehetett. A régészeti korú objektumok mind a nyilvántartott lelőhely Ny-i határán túl, a beruházási terület Ny-i szélén húzódtak, azaz a korábban ismert kiterjedése bővült. A feltárt jelenségek alapján egy közepes intenzitású Árpád-kori települést sikerült azonosítani a próbafeltárás során.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Kovács Sándor, Molnár Zsolt, Pál Róbert és Szabados György.

HERENDI ORSOLYA

224. Méra, Vízre-járó 2. lelőhely (KÖH 90627)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ró

A Herman Ottó Múzeum Gyarapodási naplója 1995. évi 2. tételének leírása szerint egy ismeretlen lelőhelyű, II. Theodosius (408–450) solidus került Méráról a múzeum éremtárába. Az eladó elérhetőségi adatainak felkutatása után, 2014. augusztus 18-án, vele együtt helyszíni szemlét végeztünk az aranyérme előkerülésének helyén.

A területet Ny-ról vasútvonal, D-ről a községhatár, K-ről és É-ről a község É-i részének (Felső-Méra) lakott területe határolja. Itt az 1990-es években kukoricaföld volt, ennek rotakapálása közben került elő a solidus. A helyszín meghatározására a találó a falut keresztülszelő Béhus-pataktól kb. 500 m-re Ny-ra, egy, a felületből enyhén kiemelkedő dombon kb. 20 m-es átmérőjű kört jelölt meg. Itt (és e hely közvetlen környékén) nem sokkal a bejárás előtt takarították be a repcét, és tárcsázást végeztek. Az érme megtalálásakor a szóban forgó terület a találó családja tulajdonában volt.

A lelőhelyen és környékén a felszín jól látható, bejárásunk mégis eredménytelenül záródott. Semmiféle régészeti jelenséget nem észleltünk és a találó elmondása szerint ő sem talált itt más leletet az érmén kívül, sem annak előkerülésekor, sem azt követően.

A helyszíni szemlén a találón kívül részt vett még Nagy Zsolt Dezső.

SIMON LÁSZLÓ

225. Milota, Szilas-dűlő (KÖH 89253)

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A Szilas nevű dűlő D-i harmadában egy bronzkarperecet találtak a 2014. január 13-án, Jakab Attila vezetésével végzett terepbejárás alkalmával. Mivel a leletet a szántás kiforgatta, ezért indokolt volt január 15-én leletmentő feltárást végezni a területen.

A depó magjának azonosítása után megkezdtük a rábontást. Tizenegy bronz karperecet sikerült feltárnunk, így összesen – az előbb megtalálttal együtt – 12 lelet került elő (ebből 7 ép). A bontás során egyéb régészeti leletet vagy jelenséget nem sikerült megfigyelünk.

Munkatársak: Bacska István és Kiss László.

TOLDI ZOLTÁN

226. Milota határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő?, B, Sza?

A Tisza–Szamos–Túr közti tározók tervezett anyaggyerőit és töltései területén terepbejárásokat végeztünk. Az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk 2014. január 8-án:

Pece-hát (KÖH 89255): A kijelölt nyomvonal bejárását Milota K-i határán, a Pece-háton kezdtük meg. A nyomvonal itt egy Ny–K irányú csatorna É-i partján halad, melyet mi is követtünk Ny felé. A terület szántó, melyet helyenként őszi vetések tarkítottak. Elindulásunk után nem sokkal került elő a szántásban két darab kézzel formált kerámia (2. sz. lh.). A kis méretű, kézzel formált, sötétbarna és sötétszürke töredékekről nem tudtuk eldönteni, hogy őskoriak, vagy császárkoriak.

Pece-hát 2 (KÖH 89257): Kissé tovább haladva Ny felé, hat kézzel formált kerámia, valamint hét patios látott napvilágot (3. sz. lh.). Egy kettős bekarcolt vonallal díszített töredék alapján talán Felsőszöcs-kultúrájú, késő bronzkori keltezésűek lehetnek.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

227. Miskolc, Szentlélek, Pálos kolostor

(KÖH 16762)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

A Herman Ottó Múzeum 2014-ben már harmadik éve folytatta a szentléleki pálos kolostor régészeti feltárását.³⁹ A kutatás anyagi forrását az elnyert NKA pályázat biztosította.

Az egy hónapos feltárás során a kolostor D-i és Ny-i traktusát, valamint a kerengőfolyosó Ny-i oldalának középső részét vizsgáltuk.

A templom kolostorba vezető bejáratának Ny-i oldalán nyitottuk ki a IV. szelvényt. D-i határát a templom fala jelentette, É-ről a kerengőfolyosó D-i fala zárta le. A szelvény Ny-i oldalán jelentkezett a már azonosított, 16. század első harmadára keltezhető téglapadló. Ettől K-re egy korábban visszabontott, É–D-i irányú kőfalat találtunk, melyre két sorban a téglák ráta-kartak. Feltételezésünk szerint ez a két sor téglák egy bejárat/átjáró maradványa lehet. A visszabontott fal későbbi, mint a ma is álló templom 14. századra tehető fala.

A visszabontott fallal párhuzamosan egy sárga színű, habarcsos rétegre bukkantunk, mely K-i irányban lejtett. Ettől K-re, szintén egy téglapadló maradványait azonosítottuk. Téglái megegyező méretűek a Ny-i szárnyat fedő padlóban elhelyezett-

39 A korábbi évek feltárásairól a jelentéseket lásd: RKM 2012, 70.; RKM 2013, 81.

tekkel; a Ny-i oldalon tapasztaltaktól eltérően azonban itt É–D-i irányban tették le ezeket. Az itteni padló egy lépcsőfoknyival lejjebb jelentkezett, mint a Ny-i szárnyban lévő. Véleményünk szerint az előkerült agyagos-habarcos réteg egy fából készült lépcső alapozásának maradványa. Ez a lépcső vezetett a Ny-i téglapadlóról a D-i szárnyban megtaláltra. A lépcsőt minden bizonnyal a 16. században alakíthatták ki; az agyagos réteg ugyanis elfedte a templom D-i falának sárgásfehér színű vakolatát, valamint a visszabontott fal alapozási kiugrását. A téglapadló fektetési rétege alatt egy vöröses színű, agyagos réteget figyeltünk meg, mely szintén nekifutott az S97 falnak. Funkcióját tekintve egy szintet kiegyenlítő rétegnek tartjuk. Elbontása után már az altalajt észleltük.

A kolostor Ny-i zárófalanak külső, Ny-i oldalán nyitottuk ki az V. szelvényt, a külső rétegek tisztázására. Itt a kolostor pusztulási időszakához köthető réteget, alatta pedig a 16. századra keltezhető réteget találtunk. Az ez alatti réteg a 16. századinál korábbi jelenség; a Ny-i zárófal vágta ezt a réteget. A szelvény további mélyítése során már az agyagos altalajt találtuk. Ebbe az altalajba ástak bele egy gödröt, mely hő hatására kiégett. A jelenség a kolostor életének legkorábbi fázisához köthető; bontása során Árpád-kori kerámiára bukkantunk.

A kolostor Ny-i traktusának kutatását is tovább folytattuk. A 2012–2013-ban vizsgált területektől É-ra bővítettük ki a II. szelvényt. Az idei ásatási terület építési periódusait a Ny-i szárnyban az alábbiakban foglalhatjuk össze:

Az első időszakban egy négyzetes alaprajzú épület (S120 falakkal) állhatott a területen. Ennek a Ny-i zárófala általunk ismeretlen időben megsérült. Erre a sérült falszakaszra – a fal vonalára – építhették rá a már korábban is feltárt S6-os falat. A hiányzó részek kiegyenlítésére az altalajra egy vörös színű, agyagos, néhol erősen köves, törmelékeny réteget fektettek, majd ezen kezdték meg az S6 fal építését. A visszabontott és az újonnan megépített falak egymásra merőlegesek, síkban találkoznak. Ezen a falszakaszon átjárónak nyomát nem találtuk; feltételezésünk szerint É-ról lehetett a bejárat.

Az S6-os fal megépültét követően jött létre az épületrész 2. periódusa, amikor az S6 és S120 falak együtt álltak. Ekkor alakíthatták ki az S120 faltól É-ra elhelyezkedő pincét is. A pince a 14. századra keltezhető; erősen hamus felszínű járószintjéről egy Anjou-kori pénzérme került elő.

A 3. periódus idején már nem volt szükség a pincére. Vélhetően ekkor építették meg az É–D-i irányú, kerengőfolyosót határoló falat is, aminek létesítése során átvágták az S120-as falat. Az egykori pincét két, kövekben igen gazdag réteggel kezdték el feltölteni; ez a feltöltés szolgált a kerengőfolyosó fala alapozásának is. Ennek elkészültét követően a pince feltöltését tovább folytatták. Az S6-os faltól kb. 1 m-re, Ny-ra felhúzták a jelenleg is látható Ny-i falat. A két fal között feltöltötték, majd az S6-os falat visszabontották. Ezzel párhuzamosan a korábban visszabontott S120-as fal szintjét elérve az egész területet elfedték egy kiegyenlítő réteggel. Ennek tetejére egy vörös színű, agyagos réteget fektettek, mely a rendszeresen megújított padlók alapját képezte. Ezeket a járószinteket a későbbiek során folyamatosan elplanírozták; mi csak a 16. század első harmadára keltezhető téglapadlót és a vele párhuzamosan futó, a cellák padlójául szolgáló, kemény agyagréteget tudtuk megfogni.

A VI. szelvényt a kerengőfolyosó Ny-i részén, a II. szelvényen párhuzamosan nyitottuk ki. A kerengőudvar Ny-i fala és a kerengőfolyosó Ny-i fala között feltárt, egyetlen járószintet a 16. század első harmadára keltezhetjük; a vörösesbarna színű,

agyagos réteg megegyezik a Ny-i traktusban azonosított utolsó padlóval. A korábbi időszakból származó padlók nyomát – hasonlóan a Ny-i szárnyban észleltetekhez – itt sem találtuk. Valószínűnek tartjuk, hogy ezen a helyen is folyamatosan megújították a járófelületet.

A VI. szelvényben kerültek elő a kolostor területén található első sírok is. Mind a négy elhunytat a 16. században helyezhették örök nyugalomra. Elsőként rendellenes fektetéssel – É–D-i tájolásban – egy felnőtt és egy gyermek kettős sírját találtuk meg. A sírhely K-i oldalán elhelyezett felnőtt óvón átkarolta azt a hat év körüli gyermeket, akit valamilyen textíliába csavarva, a fal mellé helyeztek el. Egy későbbi időpontban kialakított, Ny–K-i tájolású sírhellyel megbolygatták a kettős temetkezést; a felnőtt és a gyermek lábait ekkor távolították el a sírból. Még később, de vélhetően a 16. század idején temették el a negyedik elhunytat. Sírhelyét majdnem pontosan a korábbi, Ny–K-i tájolású sírhelyre alakították ki.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS – MISKOLCZI MELINDA

228. Mogyoród, Haraszi-erdő (KÖH 85847)

(Pest megye) Sza, N

A B1 D400 kőolajvezeték rekonstrukcióhoz, kivitelezési munkáihoz kapcsolódóan a régészeti lelőhelyet 2014. április 15–16-án tárta fel a szentendrei Ferenczy Múzeum.

A lelőhely egy erdő bevégetésében terül el. A lelőhelyről, 26 objektum feltárása során, több korszak emlékei kerültek elő. A feltárást nehezítette, hogy a lehumusztolt rész egyik és másik oldalán a magyar–szlovák gázvezeték és a B1 vezeték is benyúlt. A szarmata objektumok mellett külön szót érdemel a néhány késő népvándorlás kori gödör, melyek nagyjából a feltárt rész középső, kissé magasabb részén helyezkedtek el. Ezek közül két-tőben (8. és 9. objektumok, STR 15–16 és 17–18) a korhatározó kerámiaanyag mellett egy-egy vaskés is előkerült. Az objektumokat a 8. század második felére-végére, esetleg a 9. század elejére datálhatjuk. A feltárt terület 1334 m².

Munkatársak: Sima Gábor technikus és Szócs Péter geodéta.

RAJNA ANDRÁS

229. Mogyoróska, Regéci vár (KÖH 16252)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

A vár területén 2014-ben történt régészeti feltárás továbbra is a küszöbön álló helyreállítás elősegítését szolgálta. Az ebben az évben munka alá vett négy munkaterületen már 2013-ban is folyt feltárás,⁴⁰ az ez évi munka ezek folytatását – de nem lezárását – jelentette. A kisebb-nagyobb megszakításokkal július 21. és október 3. között lezajlott kutatás első fele ismét a hagyományos régésztábor keretén belül zajlott, míg az őszi munkák már közvetlenül az MNV Zrt. által finanszírozott kivitelezéshez kapcsolódtak.

A középső vár É-i felén található, nagy alapterületű 20. helységben 2013-ban csupán részlegesen sikerült egyenletes felszint kialakítanunk (anélkül, hogy itt bármiféle történeti járószintet sikerült volna megfognunk). Mivel a terület felett húzódik a felső vár helyreállításra váró D-i fala, folytatni kellett a terület feltá-

40 RKM 2013, 81–83.